

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

ELS COL·LEGIS RURALS AGRUPATS DES DE LA PERSPECTIVA DOCENT

**Alumna: Laura Garcia Sospedra
Tutora TFG: Mª Ángeles Llopis Nebot
Àrea: Didàctica i Organització Escolar
Curs acadèmic: 2014-2015**

Índex

1. Resum	1
2. Introducció	2
3. Marc teòric	3
4. Metodologia	8
5. Resultats	9
6. Conclusions	11
7. Bibliografia/Webgrafia	13

Annexos

1. Entrevistes docents	15
------------------------	----

1. Resum

Amb el Treball Final de Grau que s'exposa a continuació ens endinsem en la vida de quatre Col·legis Rurals Agrupats, més coneguts com a C.R.A., situats a les comarques del Maestrat i la Plana Alta a la província de Castelló com són: la Bardissa, Araboga, l'Ullastre i el Trescaire; per tal d'acostar i saber-ne més d'aquesta tipologia de centres ja que per a molts resulta desconegut.

En primer lloc, s'ha fet un anàlisi teòric de les circumstàncies i els factors que van conduir fins a la creació dels Col·legis Rurals Agrupats, com també de les lleis que les emparen i els punts de vista de diferents autors.

Després, per tal de fer un apropament vivencial del dia a dia d'aquests centres s'ha recorregut a aquells que són part principal dintre del procés ensenyament-aprenentatge, aquells que són coneixedors de tots els agents que participen en l'escola, que coneixen la realitat des de dintre, és a dir, els i les docents.

Per mitjà de sis entrevistes s'ha volgut esbrinar quins són els punts més favorables i aquells que no ho són tan. Se'ls ha preguntat sobre quatre aspectes: didàctics, organitzatius, d'identitat i personals, tots ells relacionats amb el món educatiu i més en concret amb el món de les escoles rurals.

Finalment s'han realitzat unes conclusions analitzant les respostes que han donat els docents i s'han formulat propostes de millora per què hi haja una educació amb la qualitat que es mereix.

Paraules clau: col·legi rural agrupat, docents, avantatges, desavantatges.

2. Justificació

L'elecció d'aquest tema ha estat motivada per les vivències al voltant dels col·legis rurals i arran d'aquests fets es considera que s'ha de donar a conèixer la tasca que es fa en aquesta tipologia d'escoles.

Després d'algunes experiències viscudes a la universitat, es pot dir, que en general l'alumnat de magisteri desconeix l'existència de les escoles rurals i més encara com s'organitza i funciona aquesta mena de centres. El desconeixement d'aquest tipus de centres per part de l'alumnat que ha estudiat en escoles ordinàries implica una certa dificultat de comprensió de certes peculiaritats que conformen aquests centres, com són, l'agrupament dels alumnes d'infantil en una mateixa aula o per cicles en l'etapa de primària, també desconeixen la figura dels itinerants o el tipus d'organització per tirar endavant els centres.

També la desconsideració que rep el món rural, el tractament de les localitats que pertanyen a aquestes zones com pobles del segle passat que no han evolucionat, i en conseqüència el tractament que es dona a l'educació ja que es creu que és menys bona que l'educació en les grans ciutats.

Per aquests motius naix la necessitat d'apropar els centres rurals tan a la comunitat universitària com a la resta de gent que ho desconeix, com també donar suport i reconeixement a tots els que formen i treballen per una educació de qualitat en les zones rurals.

L'acostament que s'ha fet cap als col·legis rurals agrupats ha segut per mitjà de les experiències dels mestres que treballen en un C.R.A.. L'objectiu d'aquest treball es conèixer allò que els agrada i els disgusta d'aquests centres i, si s'escau, trobar alguna alternativa o millora perquè hi haja una educació amb la qualitat que es mereix.

3. Marc teòric

La província de Castelló és la menys poblada del País Valencià amb 587.508 habitants front els 1.868.438 d'Alacant i els 2.548.898 de València (Institut Nacional d'Estadística, 2014). Des de sempre ha estat considerada la més rural ja que gran part dels seus 135 municipis es troben a l'interior, la població de les zones d'interior suposa un 27% del total de població però ocupa més d'un 37% del territori. Encara que aquest fet no implica una connotació negativa com moltes voltes s'intenta qualificar al món rural, ja que dintre d'aquest món hi ha molts tipus de societat depenent de l'enclavament de la localitat, l'activitat a la qual es dedica la població o el nivell socioeconòmic de les famílies, entre altres factors. A més a més, en els darrers vint anys en les zones rurals també s'ha instaurat el model de vida urbà, tot i que alguns cops es dubta d'aquest fet ja que es creu que es segueix vivint sense electricitat, amb els carrers per asfaltar i els animals solts.

En els quaderns de població editats per la Fundació BBVA (2009) se'n fa un anàlisi al voltant dels moviments de població que hi ha hagut a la província de Castelló als segles XX i XXI. Durant les últimes dècades del segle XX i el que portem de segle XXI tots els municipis d'interior, excepte els que formen part de l'àrea metropolitana de Castelló de la Plana, han tingut pèrdues de població. Al voltant dels anys 60 i 70 es va produir un èxode rural cap a les zones més industrialitzades de la província però també a altres ciutats com Barcelona i fora del país com França o Alemanya que oferien major possibilitat de treball ja que eren zones més desenvolupades. La dècada dels 90 va estar marcada per la crisi econòmica i per una davallada de la natalitat fins a principis del segle següent que amb l'arribada d'immigrants va fer que aquest descens de la natalitat es recuperés. En els últims set anys ens hem immers en una altra crisi econòmica que està produint un gran moviment emigratori de jovent qualificat que no veu el moment per tornar-hi al seu lloc d'origen.

Les variacions demogràfiques han tingut conseqüències com poden ser: la localització de la població en zones concretes, la dimensió dels municipis ja que ha augmentat el nombre de pobles amb pocs habitants o el progressiu envelliment de la població sense que hi haja darrere un gran nombre de naixements que estabilitze l'índex demogràfic.

D'aquests canvis es veuen molts àmbits afectats com són l'econòmic, social o cultural i també l'educatiu, ja que durant aquest èxode es van tancar moltes escoles i d'altres es van quedar incompletes. I "el tancament de l'escola suposa el tancament del poble" (Santamaria, 1998) així doncs naix la necessitat de canviar el sistema educatiu per tal de mantenir una educació de qualitat en les localitats on els centres educatius no tenen totes les unitats completes.

Durant els anys 80 es van realitzar diferents estudis, experiències i actuacions per part de grups de mestres que treballaven en l'àmbit rural, un dels llocs on es van iniciar aquests projectes va ser la zona de l'Alt Palància entre les localitats de Sot de Ferrer, Xóvar i Assuévar. La tasca dels docents

va ser l'aplicació de projectes elaborats i desenvolupats conjuntament per diferents centres, en els quals es potenciaven aspectes dirigits a millorar la qualitat de l'ensenyament mitjançant la coordinació pedagògica entre centres pròxims, la realització d'activitats comunes, l'intercanvi de materials i el foment de la participació social i la convivència. Tots aquests fets els relaten mestres com José Manuel López Blay, que va ser un dels impulsors d'aquests projectes.

L'alt nivell d'acceptació d'aquests projectes, l'experiència adquirida en la seua aplicació i desenvolupament i la valoració positiva que es recull en diferents informes de l'administració educativa va concloure amb l'Ordre de 15 de maig de 1992 de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència amb la què es convoca un concurs públic de projectes d'actuació educativa preferent en centres d'educació infantil i primària dintre del Reial Decret 1174/1983, de 27 d'abril, que estableix el marc general en el que calia desplegar els programes d'educació compensatòria. Els programes d'actuació compensatòria havien de prestar atenció educativa preferent i diferencial a col·lectius desfavorits per raons geogràfiques, socioeconòmiques o culturals.

Els Projectes d'Actuació Educativa Preferent, P.A.E.P., van ser projectes en els quals es va començar a treballar de manera conjunta entre els docents de diferents localitats, compartint experiències, intercanviant materials i recursos, programant activitats conjuntes, es van modificar els horaris per a que els mestres tingueren una vesprada per a desenvolupar projectes formatius i enriquir-se professionalment.

Finalment, amb l'Ordre de 15 de maig de 1997 de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència es regula la constitució dels Col·legis Rurals Agrupats d'Educació Infantil i Primària, coneguts amb les sigles C.R.A. Aquesta nova tipologia d'escoles es fonamenta en la base dels P.A.E.P. però suposa un canvi molt important en l'organització dels centres ja que es passa de ser una única escola a ser una unitat d'una escola més gran.

Al preàmbul del Reial Decret 2731/1986 es defineixen els Col·legis Rurals Agrupats de la següent manera:

"Centres que per mitjà de vies alternatives d'organització escolar, amb criteris dinàmics i flexibles en la distribució de recursos, satisfan les aspiracions de les comunitats rurals i disminueixen les carències; facilitant el desenvolupament educatiu i afectiu de l'alumnat i contribuint a l'arrelament cultural".

Segons Ponce de León, Bravo i Torroba (2000) en un Col·legi Rural Agrupat l'organització es basa en l'agrupació de diferents unitats que constitueixen un col·legi i el seu àmbit d'actuació s'estén entre diferents localitats.

Dols (2005) fa la seua aportació dient que ser un C.R.A. suposa unir damunt del paper a escoles de diferents pobles de manera que existisca un únic organigrama administratiu i que es solen agrupar escoles enclavades en nuclis d'escassa població i amb centres incomplets.

També Sílvia Solsona, secretària del C.R.A. l'Ullastre, d'una manera molt simple però que ens fa entendre quin és l'esperit dels C.R.A. remarca que: *"Som una única escola però amb 12 quilòmetres de passadís"*.

Una de les definicions més completes la dona Boix (2004):

"Entenem per escola rural l'escola unitària i/o cíclica que té com a suport el medi i la cultura rural, amb una estructura pedagògica-didàctica basada en l'heterogeneïtat i el multinivell de grups de diferents edats, capacitats, competències curriculars i nivells d'escolarització i amb una estructura organitzativa i administrativa singular, adaptada a les característiques i necessitats inherents al context on es troba ubicat".

En la composició dels col·legis rurals hi ha una figura que s'ha de destacar per damunt de la resta i és el professorat itinerant, són, en molts cops, els mestres especialistes però també hi ha d'altres que donen suport a educació infantil i primària; es desplacen cada dia pels diferents aulari per poder atendre les necessitats de l'alumnat de tot el col·legi rural.

Bertomeu (2002) els defineix com una part ineludible del model d'organització dels centres que té una influència directa a l'hora d'elaborar els horaris. La figura del mestre itinerant és el nexa d'unió entre les localitats que conformen un C.R.A. ja que coneixen la realitat de tots els aularis i moltes vegades actuen com a correu ja que porten la informació d'un aulari a un altre.

Dintre de l'Ordre de 15 de maig de 1997, que regula la constitució dels C.R.A. s'estipulen una sèrie d'objectius que s'han d'aconseguir amb aquestes noves formacions, tal i com són: l'adaptació de les actuacions educatives per tal que es potencien la realització d'activitats conjuntes per part de l'alumnat, la planificació i desenvolupament de les actuacions del professorat en equip, l'aprofitament dels recursos humans i materials, l'intercanvi d'experiències educatives i l'elaboració de materials didàctics adaptats; a més a més es potenciarà la participació social dels àmbits relacionats amb la comunitat educativa, la convivència entre les diferents localitats i la dinamització de la vida sociocultural de la zona.

Ponce de León, Bravo i Torroba (2000), Bertomeu (2002), Boix (2004) i Dols (2005) proposen una sèrie d'objectius molt similars als que planteja l'Ordre anterior citada:

- Acabar amb les situacions de desavantatge, aïllament i manca de recursos de les escoles rurals.
- Simplificar la gestió administrativa.
- Millorar la qualitat de l'ensenyament en les àrees rurals mitjançant la coordinació pedagògica entre centres pròxims.
- Dotar de professorat especialista perquè es puguin impartir totes les matèries marcades (llengua estrangera, educació física i música).
- Millorar la plantilla educativa per a garantir una millor formació de l'alumnat.
- Mantenir en funcionament les escoles rurals, inclòs les unitàries.
- Afavorir la socialització i el coneixement de la realitat sociocultural i mediambiental de la zona.
- Garantir que l'alumnat s'eduque en el seu medi socio-familiar.
- Revitalitzar el món rural.
- Potenciar la participació social i la convivència entre les diferents localitats.
- Incrementar els recursos humans, econòmics i didàctics.

Però ha d'haver-hi un canvi de mentalitat de tots els elements que conformen la comunitat educativa (professorat, ajuntaments, AMPA,...) per a treballar al voltant d'una finalitat i objectius comuns.

Feliu (2004) planteja tot un seguit d'avantatges que es donen al treballar i estudiar en una escola rural, tal i com són les relacions més properes entre alumnat-docents-famílies que desencadenen en una millor resolució de conflictes, i una comunicació més fluïda entre docent-alumne a l'hora d'elaborar i desenvolupar activitats de manera conjunta. Pel que fa a la tasca del docent s'imparteix un ensenyament més individualitzat i hi ha una major atenció a la diversitat degut al baix nombre d'alumnes, els mestres són més polivalents ja que s'encarreguen de fer tot tipus de tasques des de psicopedagogs, conserges a monitors d'activitats extraescolar. A més l'escola rural afavoreix el desenvolupament d'una pedagogia activa basada en el contacte directe amb la realitat social i natural i facilita un sistema d'ensenyament circular ja que la convivència de diferents cursos en una mateixa aula aferma els coneixements d'uns i familiaritza a altres amb els nous continguts; així com també, reforça la cultura local, contribueix a crear vida a un poble i fa partícips de la vida escolar a tot l'entorn.

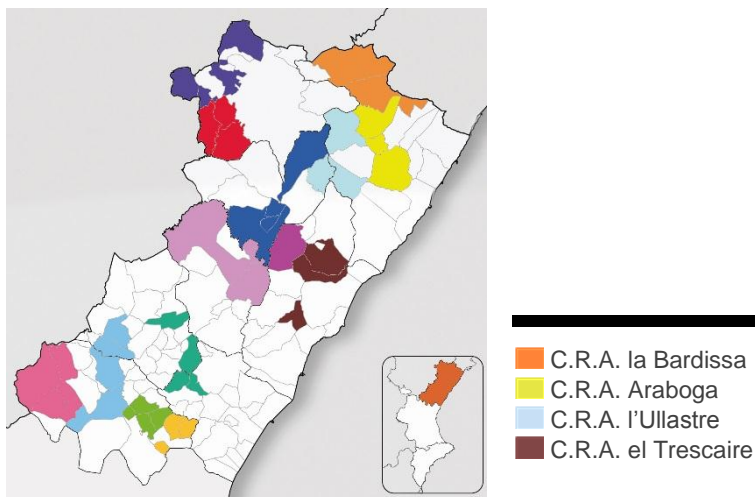
Boix (2003), per una altra banda, troba una sèrie d'inconvenients/desavantatges com l'establiment d'un currículum general que no reconeix les particularitat i necessitats de l'escola rural, l'increment del treball per part dels docents ja que s'han de dissenyar diferents programacions en funció dels nivells que hi ha a l'aula, la insuficiència de material i d'espais que afecta principalment a les especialitats, així com, els pocs incentius econòmics i de reducció horària que hi ha per treballar en aquest tipus d'escoles.

Pel que fa al nostre territori, segons es recull en la pàgina web de la Conselleria d'Educació, tenim 46 col·legis rurals agrupats: 5 a Alacant, 27 a València i 14 a la província de Castelló.

Per a la realització d'aquest treball ens hem centrat en quatre escoles rurals de la província de Castelló què abasten tretze localitats:

- La Bardissa agrupa les localitats de la Pobla de Benifassà, Rossell i Sant Rafel del Riu. Creat amb l'Ordre de 7 de juliol de 2004, actualment Rossell és el que compta amb més alumnes, 76, Sant Rafel 55 i la Pobla amb 6 és un aulari unitari on tot l'alumnat es troba en la mateixa classe amb un únic tutor.
- Araboga uneix a Canet lo Roig, la Jana i Cervera del Maestrat. Constituït amb l'Ordre de 12 de juny de 2002 té 34 alumnes a Canet, 29 a Cervera i 60 a l'aulari de la Jana.
- L'Ullastre: Xert, la Salzadella i Tírig. Té semblances a l'Araboga ja que va ser creat amb la mateixa Ordre de Conselleria, 12 de juny de 2002, i actualment el nombre d'alumnes és el mateix. Tírig amb 29, Xert 40 i la Salzadella 54.
- El Trescaire, format amb l'Ordre de 25 de maig de 1999 abasta la Pobla Tornesa, Benlloch, Vilanova d'Alcolea i la Torre en Domènech. En els pròxims dos anys hi haurà un canvi molt significatiu que posarà en perill la continuïtat del seu projecte. Per una banda, l'aulari de la Pobla es constituirà com una única escola ja que té més de 120 alumnes i per una altra la unitat de la Torre es suprimirà ja que actualment només hi ha 2 i no es preveu un augment. Pel que fa a Benlloch hi ha 106 i a Vilanova 30.

Imatge 1. Mapa província de Castelló amb els 14 col·legis rurals agrupats

De nord a sud: la comarca del Baix Maestrat, on es situen tres d'aquest col·legis, es caracteritza per tenir una economia basada en l'agricultura, la ramaderia i algunes menudes i mitjanes empreses excepte el litoral que no se'l considera zona rural ja que es viu principalment del sector terciari. Pel que fa a les localitats de la Plana Alta, la seua economia es basa en els mateixos sectors a més de les indústries del taulell que aporten dinamisme a la zona.

En totes les localitats hi ha poca població, no superen els 1.000 habitants, excepte Rossell i la Pobla Tornesa que la seua població arriba fins als 1.100 i l'índex de natalitat és molt baix, la majoria d'elles s'han estabilitzat gràcies a la immigració. Cal destacar el cas de la Pobla Tornesa que degut a la seua proximitat amb la capital de província ha vist augmentada la seua població en els darrers anys i en conseqüència el seu número d'alumnes, i com ja s'ha nomenat abans, es constituirà com una única escola en un parell d'anys.

4. Metodologia

Es tracta d'una investigació qualitativa en la qual s'han estudiat fenòmens que no són quantificables, per tal de saber, de mà dels docents, la visió de l'escola i de l'educació en els col·legis rurals i verificar si s'assoleixen els objectius marcats. La unitat utilitzada per a l'anàlisi és la seqüència narrativa amb significat teòric.

La mostra enregistrada és heterogènia: 6 docents, 3 dones i 3 homes, des dels 27 als 54 anys, pertanyen a quatre C.R.A. de la província de Castelló (la Bardissa, Araboga, l'Ullastre i el Trescaire). L'experiència que tenen en un col·legi rural va des dels 2 anys fins als 13 i les seues especialitats són variades: dos mestres d'educació primària, una mestra d'educació infantil, un mestre de música, un mestre d'educació física i una mestra de pedagogia terapèutica.

La tècnica emprada per a fer la investigació ha segut l'entrevista semiestructurada, de manera presencial en tres dels casos, dos a través del correu electrònic i l'altra via telefònica. Després d'haver fet les anotacions pertinents i omplert la graella es va enviar via e-mail als entrevistats per tal que revisaren si les respostes que havien donat eren les anotades i en alguns casos per què completaren alguns dels apartats. L'instrument que s'ha utilitzat per a registrar les respostes és una graella que té com a objectiu descriure els ítems pels quals se'ls ha preguntat.

L'elecció d'ítems es centra en la definició dels col·legis rurals donada per Boix (2004) i citada al marc teòric, on parla d'organització, d'estructura administrativa i d'estructures pedagògiques-didàctiques; dintre dels objectius es cita la convivència entre les diferents localitats, per tant també serà un dels punts a tractar. A més a més, s'ha cregut convenient preguntar a nivell personal que suposa treballar en un col·legi d'aquestes característiques.

5. Resultats

A continuació es descriuen els resultats que s'han obtingut de les entrevistes amb els sis mestres, s'ha fet un recull de totes les respostes i s'han citat aquelles que es consideren més representatives. S'han descrit en cinc blocs diferents: didàctic, organitzatiu, d'identitat, personal i també un altre on es repleguen altres aspectes a destacar però que no s'engloben dintre dels quatre citats anteriorment., tal i com també se'ls va preguntar durant les entrevistes. Dintre de cada apartat hi ha una diferenciació entre els avantatges i desavantatges que consideren els docents.

1. Aspectes didàctics, recull el procés i elements que participen en l'ensenyament-aprenentatge

Avantatges: el 100% dels entrevistats coincideix que hi ha una atenció més personalitzada ja que el nombre d'alumnes és reduït, a més a més es solen fer desdoblaments quasi diaris.

“Moltes activitats poden ser conjuntes i després estar adaptades a l'edat i al tenir diversos nivells dintre de l'aula fa que l'aprenentatge augmente”.

Al tenir atenció més directa amb l'alumnat les necessitats educatives especials es detecten amb rapidesa i després se'ls pot dedicar més sessions ja que la ràtio és baixa.

Desavantatges: també coincideixen a l'hora de parlar dels grups multinivell (dos cursos o tres en la mateixa aula),ja que comporta nivells pedagògics diferents per tant s'han de fer dos o tres programacions i adaptar les activitats a cada nivell.

“Cal planificar molt bé cada classe perquè no sempre es poden unificar continguts dels diferents nivells”.

Pel que fa als especialistes no disposen dels espais necessaris en tots els aularis i de vegades amb els grups tan reduïts no és fàcil fer activitats més dinàmiques com en educació física. La mestra de pedagogia terapèutica recalca que de vegades es tarda massa en avaluar i diagnosticar un alumne i per tant, es tarda més en començar a atendre'l.

2. Aspectes organitzatius, fa referència a la coordinació i comunicació que hi ha entre el professorat, les relacions que s'estableixen entre docents i família, la gestió dels recursos i la tasca administrativa que s'ha de realitzar.

Avantatges: els sis entrevistats destaquen que hi ha una relació més propera perquè hi ha menys professorat i una d'elles diu que a l'hora de fer tràmits i demanar qualsevol favor es fa patent la bona relació.

“Si necessitem demanar permís per qualsevol assumpte personal, no hi ha cap problema mai en relació a l'entrega de papers. També a l'hora d'omplir i presentar el full per cobrar les itineràncies; la direcció del centre ho porta molt ben organitzat”.

Una de les entrevistades apunta que es compta amb més professorat i es fan reforços en funció al nombre d'alumnes de cada aulari, també el material es gestiona d'aquesta manera, depenent de les necessitats.

Dos dels sis entrevistats mencionen la coordinació de l'equip directiu

“Amb un sol equip directiu es fa la tasca administrativa dels quatre pobles, per tant, optimitzem els recursos humans”.

Pel que fa a les famílies hi ha un tracte més proper i personal i així se'ls fa partícips de la vida de l'escola, tots parlen d'aquest fet.

Desavantatges: quatre dels sis docents comenten que la coordinació entre tots és més difícil ja que cadascú està al seu aulari i només coincideixen dos hores setmanals al claustre; a més alguns dels tràmits s'han de fer per triplicat.

“Els membres de l'equip directiu no es reuneixen cada dia, i aleshores, la tasca administrativa, pot ser a vegades, més difícil de dur a terme”.

També hi ha manca d'hores de comunicació entre els mestres de Pedagogia Terapèutica, Audició i Llenguatge i l'Orientador per treballar aspectes comuns en xiquets que atenen tots tres, i els materials es troben dispersos pels aularis.

Els mestres itinerants han destacat que haver d'agafar el cotxe quasi tots els dies comporta un perill molt important ja que sempre es transita per carreteres secundàries i no sempre amb bon estat, sumat a les retallades econòmiques que han tingut pel quilometratge.

Pel que fa a les relacions amb les famílies, en alguns casos i localitats, les famílies immigrants no s'impliquen tant en l'educació com la resta. També sorgeixen algunes discrepàncies amb les famílies novingudes a l'hora de fer eixides ja que no van per motius culturals, en altres casos per temes econòmics.

3. Aspectes d'identitat, les relacions i l'aproximació que se'n fa a les altres localitats.

Avantatges: tots estan d'acord en que es crea un vincle i un respecte entre els pobles, coneixen els alumnes, descobreixen les peculiaritats de cada poble i es reforça el sentiment de fer comarca.

“Facilita la integració dels alumnes quan arriben a l'institut”.

Els mestres itinerants diuen que ells formen part de tots els aularis i participen en la vida escolar de tots, es consideren el vincle d'unió entre aularis.

Desavantatges: un dels mestres comenta que els contextos socioculturals i interessos de cadascun dels aularis els pot distanciar i produir cert conflicte, també comenten que la quantitat de quilòmetres que els separen d'algunes localitats no afavoreix l'apropament, com és el cas per exemple de la Poble Tornesa i la Torre en Domènech.

4. Aspectes personals, tot allò que a nivell personal suposa aquesta feina

Avantatges: per a tots els entrevistats el treball amb un grup reduït de persones els resulta molt més fàcil perquè la relació entre companys és més bona, pel que fa a les relacions amb les famílies tots es posicionen en el fet que són més bones i properes i per tant els facilita la feina. Per a la mestra d'infantil aquest tipus de centre proporciona una experiència nova i diferent com a docent on s'aprèn a controlar la situació que es viu a l'aula.

“Interactuar amb alumnes de diversos nivells i que tots assoleixquen els objectius i continguts establerts en el currículum comporta una satisfacció personal quan acaba el curs”

Desavantatges: Només hi ha una mestra que ha trobat un punt negatiu a nivell personal i és l'haver de desplaçar-se quasi tots els dies i cada dia a un lloc per anar a treballar.

5. Altres aspectes

Avantatges: un dels entrevistats que treballa a l'escola més pròxima a la capital ens diu que:

“El professorat de la zona es queda ja que entén l'esperit de fer comarca, a més la proximitat amb la capital fa que el professorat de fora també es quede ja que el context rural és més favorable que el de la ciutat”.

Desavantatges: per una altra banda una de les mestres es lamenta:

“Les instal·lacions són molt antigues i no estan preparades per a la climatologia local. Conselleria no destina els diners necessaris per poder reformar el centre o condicionar-lo”.

6. Conclusions

Després de la realització d'aquest Treball Final de Grau, s'han arribat a una sèrie de conclusions que a continuació es desenvoluparan; relacionades amb el marc teòric i les respostes donades pels docents en les entrevistes.

Els col·legis rurals tenen un paper fonamental en la vida d'un poble i més en els pobles de l'interior, tal i com diuen les paraules de Santamaria (1998), citades anteriorment, “El tancament de l'escola suposa el tancament del poble”. Ja siguin col·legis rurals agrupats o col·legis amb totes les unitats, són un dels pilars perquè la gent no se'n vaja del seu poble o perquè en pugui arribar de nova. Per

tant aquests centres s'han de dotar del professorat i de tots els recursos necessari perquè hi haja una educació amb la mateixa qualitat que als centres ordinaris de les zones més poblades.

S'ha de passar a analitzar els resultats de cada apartat per poder comparar amb els objectius del marc teòric i formular millores, si són necessàries.

En els aspectes didàctics s'ha replegat l'activitat que hi ha dintre de l'aula així com també tots els elements que participen en el procés d'ensenyament-aprenentatge. El fet que han destacat tots els docents, ha segut el tipus d'agrupament ja que propicia un major aprenentatge de l'alumnat. Pel que fa a l'atenció de les necessitats educatives especials es detecten amb rapidesa ja que el contacte amb l'alumnat és molt proper però no s'avalua i diagnòstica amb la celeritat que requereix per tant s'ha de dotar als especialistes de Pedagogia Terapèutica o d'Audició i Llenguatge de més recursos per poder avaluar-los, així com intentar que es reunisquen al centre amb l'Orientador per poder organitzar-se i treballar conjuntament. Ja que els agrupaments que hi ha aquests centres contribueixen a que els que tenen alguna dificultat puguen rebre una major atenció i s'ha d'aprofitar aquest avantatge.

A nivell organitzatiu l'equip docent hauria de disposar de més hores de treball conjunt i poder desplaçar-se a tots els aularis per conèixer la realitat de cadascun. Així com la utilització de les noves tecnologies per què la comunicació siga més fluida i directa entre tot l'equip docent.

Per a la inclusió de les famílies novingudes als centres s'han d'impulsar jornades d'apertura de portes de l'escola i de convivència entre les diferents famílies i el centre per a aproximar-los i que coneguen millor l'escola i tots els agents que hi participen. Han de conèixer la cultura local i no posar entrebancs en que els seus fills la coneguin. Però si ja es tracta d'un assumpte econòmic des de les Administracions locals s'ha d'ajudar perquè puguen participar o bé planificar activitats que no suposen una gran despesa.

És inevitable que els itinerants s'hagen de desplaçar per les localitats però per aquest mateix motiu des de la Conselleria d'Educació no hauria d'haver retallades en la compensació econòmica que reben ja que haver d'agarrar el cotxe tots els dies és un perill i també una despesa important en el manteniment del vehicle.

Amb l'Ordre del creació dels C.R.A s'aposta per la dinamització de la vida sociocultural de les comarques on es troben les escoles, i per tant, s'han de fer trobades, no a nivell escolar com ja es fan, sinó per part dels ajuntaments s'han de promoure els encontres musicals o festius perquè hi haja un major vincle entre els pobles.

Cinc dels sis entrevistats pertanyen a les comarques en les qual treballen i són coneixedors de la realitat que els envolta i per tant, la seua implicació i estima per l'escola i els pobles és major. Encara que en moltes d'aquestes escoles cada vegada hi ha més mestres que no són de la zona on estan ubicats els centres però es volen quedar a treballar en les escoles ja que l'estil de vida i l'entorn els atrau més que el de la ciutat. Per part dels Ajuntaments i de la resta de la localitat en general s'ha de facilitar la integració perquè aquests mestres es queden al poble i en formen part d'ell.

Cal nomenar que hi ha hagut limitacions a l'hora de realitzar aquest treball ja que els mestres entrevistats no disposaven de massa temps, al tractar-se de final de curs tenien molta feina a l'aula, i per tant les entrevistes s'haurien d'haver planificat amb més antelació.

Si en un altre moment es vol seguir amb aquesta investigació, s'hauria d'ampliar el nombre de mestres que s'ha entrevistat i també fer-ho de C.R.A. d'altres zones de la província o inclús de fora de la regió per esbrinar les circumstàncies que els envolten, quines estratègies s'utilitzen i importar després els punts més favorables.

Per finalitzar, la realització d'aquest treball ha segut una experiència molt positiva per saber-ne més al voltant dels col·legis rurals agrupats, per desmitificar també la idea de que l'educació en les zones rurals té menys qualitat que la de zones més poblades. Ja que la manca de recursos es supleix amb la dedicació de tots els mestres, l'estima dels equips docents pel seus aularis i per tot el conjunt del C.R.A., la implicació de les famílies i el suport dels ajuntaments i resta d'entitats locals.

“Tota pedra fa paret”

7. Bibliografia/ Webgrafia

- BERTOMEU, A. (2002): “Los colegios rurales agrupados: antecedentes, evolución, filosofía y funcionamiento” *Curso: Formación específica en compensación educativa e intercultural para agentes educativos*, Murcia. Recuperat de: http://enxarxats.intersindical.org/escolarural/CE_cra.pdf
- BOIX, R. (2004): “La escuela rural: funcionamientos y necesidades” *Wolters Kluwer Educacion*
- DOLS, J. (2005): “La educación física en la escuela rural: particularidades”. *V Congreso Internacional Virtual de Educación*, 7-27 Febrero de 2005. Recuperat de: http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/24518/Documento_completo.pdf?sequence=1

- ESCRIBANO, J. (2012): “El valor de los Servicios educativos y sanitarios en los procesos de atracción y mantenimiento de población en el medio rural”. *Revista de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo Rural*, pp 11-51
- FEU, J. (2003): “La escuela rural: Apuntes para un debate”. *Cuaderno de pedagogía*, 327, pp 90-94
- FEU, J. (2004): “La escuela rural en España: apuntes sobre las potencialidades pedagógicas, relacionales y humanas de la misma” *Revista Digital eRural, Educación, Cultura y Desarrollo Rural*, nº3. Recuperat de: <http://www.revistaerural.cl/jfg.htm>
- FUNDACIÓN BBVA i IVIE. (2009): “Sèrie Población. Castellón” *Cuadernos de Población*. Recuperat de: http://www.fbbva.es./TLFU/dat/poblacion_28_castellon.pdf
- PONCE DE LEÓN, A., BRAVO, E. i TORROBA, T. (2000): “Los colegios rurales agrupados, primer paso al mundo docente”. *Contextos educativos*, 3, pp. 315-347
- ORDRE de 15 de maig de 1992, es convoca un concurs públic de projectes d'actuació educativa preferent en centres d'educació infantil i primària. Dimarts 30 de juny de 1992. DOGV nº 1815
- ORDRE de 15 de maig de 1997, es regula la constitució de col·legis rurals agrupats d'educació infantil i primària en la Comunitat Valenciana. Divendres 4 de juliol de 1997. DOGV nº 3028
- ORDRE de 25 de maig de 1999, per la qual es constitueix el Col·legi Rural Agrupat (CRA) nº5. Dimarts 13 de juliol de 1999. DOGV nº 3537
- ORDRE de 12 de juny de 2002, per la qual es constitueix el Col·legi Rural Agrupat (CRA) nº 23 i el Col·legi Rural Agrupat Araboga. Dilluns 24 de juny de 2002. DOGV nº 4277
- ORDRE de 7 de juliol de 2004, per la qual es constitueix el Col·legi Rural Agrupat (CRA) la Bardissa. Dilluns 26 de juliol de 2004. DOGV nº 19627
- REIAL DECRET 2731/1986, de 24 de desembre, sobre constitució de Col·legis Rurals Agrupats d'Educació General Bàsica. Divendres 9 de gener de 1987. BOE nº 8
- SANTAMARIA, R. (1998): “La escuela rural entre 1970 y 1990. Zona del río Villahermosa”. *Col.MicroMagna*, 20. Servei de Publicacions de la Diputació de Castelló, 1998 (Tesi Doctoral)

ANNEXOS

1. Entrevista docents

Nom: Sílvia

Anys i tasca dintre del CRA: 10 anys, mestra d'Educació Primària, responsable de l'aulari i secretària.

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	Es poden fer més desdoblaments amb els especialistes i també per cicles Afavoreix el treball autònom dels alumnes. Atenció personalitzada Resolució de conflictes Es detecten i preveuen amb rapidesa, donada l'atenció més directa amb l'alumnat.	Nivell pedagògic, diferents nivells a l'aula
ORGANITZATIUS	Es gestiona el centre depenent de les necessitats de cada aulari Més professors. Es tenen tots els especialistes al centre Tracte més proper amb les famílies	La demanda del material pels diferents aularis Només coincidim tot el claustre dues hores setmanals. El perill de la carretera en els desplaçaments Les retallades als itinerants La distància que s'ha de recórrer entre aularis
IDENTITARIS	S'estableix vincle entre els pobles. Respecte entre els pobles.	Hi ha tràmits que cal fer per triplicat, atès que són tres localitats diferents.
PERSONALS		Desplaçament

Nom: Fernando

Anys i tasca dintre del CRA: 11 anys, especialista d'Educació Física

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	El coneixement més individual dels alumnes. Classe més reduïdes Tractament més individualitzat.	Grups multinivell a cada aulari. El material es troba dispers en tres aularis diferents.
ORGANITZATIUS	Tracte més personal	A l'hora de realitzar activitats esportives, ens trobem amb la dificultat de tenir poc nombre d'alumnes per a la realització d'alguns esports
IDENTITARIS	Facilita la integració dels alumnes quan arriben a l'IES	
PERSONALS		Els desplaçaments a les altres localitats i el perill de la carretera

Nom: Diego

Anys i tasca dintre del CRA: 10 anys, mestre d'Educació Primària

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	Els desdoblaments en grups reduïts d'alumnes. Atenció més individualitzada. Hi ha pocs alumnes amb NEE i aleshores poder ser molt ben atesos.	Dos nivells al mateix moment. Cal planificar-se molt bé cada classe perquè no sempre es poden unificar continguts dels diferents nivells.
ORGANITZATIUS	Compartir recursos i materials amb la resta dels aularis. Amb un sol equip directiu, es fa la tasca administrativa dels quatre pobles. Per tant, optimitzem els recursos humans. Molt bona perquè participen molt amb l'escola	Cadascú al seu aulari, aleshores és més difícil la coordinació entre tots els professors. Els membres de l'equip directiu no es reuneixen cada dia i aleshores la tasca administrativa, pot ser a vegades, més difícil de dur a terme. A vegades, famílies novingudes pretenen canviar formes d'actuar ja molt consolidades.
IDENTITARIS	Fer comarca Descobrir els altres pobles Fer nous amics del altres pobles, alguns d'ells futurs companys d'institut.	La distància entre localitats. Contextos socioculturals i interessos diferents a cadascun dels aularis.
PERSONALS	Treballar amb un grup reduït de gent és molt més fàcil perquè la relació entre els companys és molt bona.	
ALTRES	El professorat de la zona es queda ja que entén l'esperit de fer comarca. La proximitat amb la capital fa que el professorat de fora es quede ja que el context rural és més favorable que el de la ciutat	

Nom: Santi

Anys i tasca dintre del CRA: 13 anys, mestre de música

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	Els grups reduïts d'alumnes ajuden a una atenció més individualitzada.	Dos nivells al mateix moment. Cal planificar-se molt bé cada classe perquè no sempre es poden unificar continguts dels diferents nivells.
ORGANITZATIUS	Compartir activitats i eixides didàctiques entre els cicles dels diferents aularis. Amb un sol equip directiu, es fa la tasca administrativa dels quatre pobles. Per tant, optimitzem els recursos humans. Més propera perquè poden participar en projectes relacionats amb l'àrea.	A vegades difícil coordinació entre mestres. Els membres de l'equip directiu no es reuneixen cada dia i aleshores la tasca administrativa, pot ser a vegades, més difícil de dur a terme. Els alumnes novinguts no venen a les diferents eixides per motius culturals o econòmics.
IDENTITARIS	Conèixer els alumnes i els pobles dels diferents aularis. Fer nous amics del	Contextos socioculturals i interessos diferents a cadascun dels aularis.

	altres pobles, alguns d'ells futurs companys d'institut.	
PERSONALS	Treballar amb un grup reduït de gent és molt més fàcil perquè la relació entre els companys és molt bona.	

Nom: M^aJosé

Anys i tasca dintre del CRA: 10 anys, mestra d'educació infantil

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	<p>El nivell d'ensenyament/aprenentatge dintre de l'aula és més alt.</p> <p>El temps de dedicació a cada alumne és més elevat</p> <p>Al tenir diversos nivells dintre de l'aula fa que l'aprenentatge augmente</p> <p>El número d'alumnes és reduït</p> <p>Dedicació plena a tots els alumnes</p> <p>Desdoblements quasi diaris</p> <p>Moltes activitats poden ser conjuntes i després estar adaptades a l'edat.</p> <p>La mestra d'educació especial és l'encarregada d'aquesta tasca.</p> <p>Quan ella valora al xiquet/a, llavors és quan els tutors ens posem a treballar conjuntament amb l'especialista.</p> <p>Al nostra CRA hi ha un nivell molt baix de xiquets amb NEE</p>	<p>Cal duplicar o de vegades triplicar les programacions. Cadascuna ha d'estar adaptada al seu nivell.</p> <p>Adaptar les activitats als diversos nivells.</p>
ORGANITZATIUS	<p>L'organització és excel·lent. Ens organitzem a principi de curs i treballem tot l'any de la mateixa manera. Els xiquets s'adapten a tot tipus de canvis.</p> <p>Els especialistes van rodant pels altres aularis i cada dia imparteixen la seua assignatura a l'aulari marcat.</p> <p>La mestra de reforç d'infantil la compartim les 3 mestres tutores.</p> <p>Aquesta reforça en funció al número d'alumnat de cada aulari. Segons les necessitats.</p> <p>Si cal desdoblar els grups, amb les mateixes tutores de l'aulari ho fem. Sempre pel bé de l'alumnat.</p> <p>L'equip de cicle d'infantil ens reunim els dimecres per la vesprada que és quan els xiquets no tenen escola.</p> <p>Programem activitats conjuntes i intentem anar les 3 a la vegada.</p> <p>L'administració la porta l'equip directiu de l'escola. Cada membre de l'equip directiu està adscrit a un aulari i aquest és responsable del seu treball.</p> <p>Disposen del seus dies de direcció per dur a terme les seues tasques.</p>	<p>No hi ha cap inconvenient en quant a l'organització. Ha d'haver una molt bona organització per part de tots. Especialistes i tutors.</p> <p>Tampoc veig cap inconvenient al respecte. Només cal organitzar-se</p> <p>Al nostre CRA hi ha molt d'alumnat immigrant i no s'impliquen tant en l'educació com les famílies espanyoles.</p>
IDENTITARIS		
PERSONALS	Experiència nova com a docent	

	<p>Interactuar amb xiquets de diversos nivells i que tots assoleixquen els objectius i continguts establerts en el currículum.</p> <p>Satisfacció personal quan acaba el curs</p> <p>Autocontrol de la situació</p>	
--	---	--

Nom: Blanca

Anys i tasca dintre del CRA: 2 anys, mestra en pedagogia terapèutica

	Avantatges	Inconvenients
DIDÀCTICS	<p>Poca quantitat d'alumnes i amb molt bon comportament generalment, sense greu dificultats d'aprenentatge.</p> <p>L'alumnat amb necessitats específiques de recolzament educatiu, està prou ben atès en relació al número d'hores que se'ls dedica. La ràtio és baixa, aleshores se'ls poden dedicar moltes més sessions que si aquesta ràtio fóra més gran.</p>	<p>No hi ha aula específica de PT sinó que fem servir la biblioteca i no és prou espaiosa.</p> <p>L'únic inconvenients que trobo és que moltes vegades tarda massa un alumne en ser avaluat i diagnosticat, per tant, es tarda més temps en poder començar a atendre'l-</p>
ORGANITZATIUS	<p>Tenim mitja hora quan acaba l'atenció a l'alumnat que podem utilitzar per tal de comentar aspectes o coordinar el nostre treball, explicar què fem dintre de l'aula de PT, quines estratègies es poden fer servir a dintre de l'aula ordinària..</p> <p>Si necessitem demanar permís qualsevol assumpte personal, no hi ha cap problema mai en relació a l'entrega de papers. També a l'hora de reomplir i presentar el full per cobrar les itineràncies. La direcció del centre ho porta molt ben organitzat.</p> <p>La relació amb les famílies sor ser bona. Sempre que se'ls cita per a les reunions individuals o col·lectives hi acudeixen.</p>	<p>Tenim poques hores de coordinació docent, sobre tot el personal d'Educació Especial. Al ser un CRA, coincidim poc la mestra d'AL i jo com PT ja que cada dia cadascuna està a un aulari diferent i només coincidim un dia per la vesprada les dos al mateix aulari. Al no tenir una hora específica de coordinació per treballar aspectes comuns en xiquets que atenem les dues, la coordinació es limita a parlat entre classe i classe. Passa el mateix amb l'orientadora</p>
IDENTITARIS	<p>Com a mestra itinerant puc dir que la meua relació amb les altres localitats que conformen el cra és bona ja que durant la setmana estic a tots els aularis i participo en qualsevol dinàmica</p>	<p>Els mestres que són itinerants es centren en el seu aulari i tal volta convindria saber que s'està fent als altres per enriquir la pròpia practica educativa.</p>
PERSONALS	<p>La relació amb els companys és molt bona a qualsevol aulari ja que és un centre menut i l'ambient és familiar.</p>	
ALTRES		<p>Les instal·lacions són molt antigues i no estan preparades per a la climatologia local. A l'hivern fa molt de vent i aquest passa per baix les portes i les finestres. Les aules tenen el sostre molt alt i el nombre de radiadors és insuficient. Això caus que a l'hivern es trebal·le en temperatures excessivament baixes. Conselleria no destina els diners necessaris per poder reformar el centre o acondicionar-lo</p>